

Андрій Миколайович ХАНЬКЕВИЧ,

кандидат юридичних наук,

професор кафедри оперативно-розшукової діяльності

та розкриття злочинів

Харківського національного університету внутрішніх справ

ВИКОРИСТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Криміналізація багатьох сфер соціально-економічних відносин є реаліями сучасної України. З'явилися нові види злочинів і механізми їх вчинення, не бачені раніше загрози, пов'язані з екстремістською та терористичною діяльністю, етнічною організованою злочинністю, сучасними способами скоєння загальнокримінальних і економічних злочинів.

Незважаючи на активне прагнення керівництва Національної поліції України перебудувати свою роботу в нових умовах й вимогах, оперативні підрозділи кримінальної поліції, не в змозі поки що повною мірою контролювати та протидіяти злочинності, яка, чим далі, набуває більш професійного характеру. Незважаючи на те, що за останній час оперативні підрозділи зазнали численних організаційно-штатних змін, перепідпорядкування, перейменування, результативність їх діяльності, на жаль, ще не відповідає вимогам часу.

Опитування працівників кримінального блоку Національної поліції показало, що ефективність їх діяльності складає близько 30%. Досить часто вона підміняється звичайною паперотворчістю. Причому зміст численних планів, орієнтувань, вказівок, звітів, часто дублюють один одного, й іноді дуже далекі від реального стану справ.

До цих пір не увійшла у практику діяльності оперативних підрозділів кримінальної поліції комплексна систематизація зібраних відомостей про злочинну діяльність, що дозволяло би своєчасно проводити превентивні оперативно-розшукові заходи на стадіях підготовки і вчинення злочинів, здійснювати оперативне забезпечення досудового слідства, більш активно практикувати реалізацію оперативно-розшукової інформації в якості доказів за кримінальними провадженнями.

З урахуванням недостатнього професійного рівня багатьох оперативних працівників, сили і засоби оперативно-розшукової діяльності часто використовуються неефективно. Працівники кримінальної поліції, в ході виконання службових обов'язків, відволікаються на другорядні, а нерідко і беззмістовні, у сенсі оперативної значущості, об'єкти. У свою чергу невідповідність вирішуваних завдань реаліям оперативної обстановки, їх рутинність, багатоплановість і дрібномасштабність у кінцевому підсумку породжують безініціативність, байдужість і нерідко бездіяльність особового складу оперативних підрозділів.

У зв'язку із цим сьогодні потрібні нові підходи до організації протидії злочинності, нові навички для більш ефективного опрацювання оперативними працівниками інформації, що має ґрунтуватися на системному аналізі різномірних відомостей, які відносяться до вирішення завдань оперативно-розшукової діяльності. Найважливішу роль у цьому плані покликане грати проведення кримінального аналізу інформації, отриманої працівниками кримінальної поліції.

Взагалі, кримінальний аналіз становить собою дії, спрямовані на ідентифікацію і точне визначення взаємозв'язків між відомостями, які стосуються подій злочинного характеру, осіб, пов'язаних з ними та даними, що походять з різних джерел, і в подальшому їх використання слідчими органами, прокуратурою та судами.

Загальна мета кримінального аналізу полягає у напрацюванні нових напрямів в оперативно-розшуковій діяльності та досудовому розслідуванні кримінальних проваджень; для отримання детального аналітичного продукту щодо об'єктів кримінального аналізу; якісного планування окремих оперативно-розшукових заходів та слідчих (гласних та негласних) дій; аналітичного супроводження оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування; аналізу стану та ефективності досудового розслідування, оперативно-розшукової та превентивної діяльності у протидії злочинності; оброблення великого обсягу інформації, що унеможливорює відстеження та пов'язування фактів без застосування спеціальних аналітичних методів; аналізу складної і розгалуженої структури зв'язків об'єктів оперативно-розшукової справи або кримінального провадження; виявлення ризиків, тенденцій майбутнього розвитку злочинності та, у подальшому, її запобігання; вирішення більш масштабних

довгострокових проблем і цілей, для виявлення крупних фігур злочинного світу або синдикатів, прогнозування зростання видів злочинної діяльності і встановлення пріоритетів діяльності правоохоронних органів; аналізу інформації, спрямованої на виявлення тенденцій, закономірностей, прогнозування розвитку за великий період часу.

На базі використання різнопланових відомостей, у першу чергу оперативно-розшукової інформації, кримінальний аналіз дозволяє встановлювати індивідуальну або групову приналежність різних об'єктів оперативної уваги підрозділів кримінальної поліції; досліджувати їх властивості та стан, результати і співвідношення різних факторів, що можуть на них певним чином впливати; прогнозувати подальший хід кримінальних подій; виявляти приховані взаємозв'язки між об'єктами тощо.

Безсумнівно, вирішення поставлених перед оперативними підрозділами кримінальної поліції завдань багато в чому визначається ефективністю діяльності спеціалізованих підрозділів Управління кримінального аналізу, створеного у 2017 році.

Але, на сьогоднішній день практично жодному суб'єкту правоохоронної діяльності не вдалося сформувати досить ефективну систему інформаційно-аналітичних підрозділів, що базується на створенні єдиного інформаційного простору свого відомства, не кажучи вже про інтеграцію у цьому напрямі зусиль всіх органів і підрозділів Національної поліції.

До цих пір не вироблено єдиного підходу: 1) у питаннях створення інформаційної бази аналітичної роботи, яка передбачає здійснення ефективної реєстрації кримінально активних осіб, кримінальних подій і фактів, формування оперативно-розшукового обліку та інтегрованого банку даних оперативно-розшукового призначення; 2) до процесів автоматизації аналітичної роботи з урахуванням використання можливостей інформаційних, лінгвістичних і комп'ютерних технологій.

До останнього часу все, що було зв'язано з аналітикою і прогнозуванням, базувалося в основному на положеннях, розроблених криміналістикою. Не применшуючи заслуг цієї фундаментальної науки перед правоохоронною діяльністю, назріла необхідність розробки і подальшого використання принципово нових комплексних аналітичних підходів і методів, розрахованих на швидко змінювану оперативну обстановку, в основі яких закладені не тільки криміналістичні знання, а й положення інших наук.

Сьогодні слід виходити з того, що аналітична робота є одним з основних елементів процесу пізнання, здійснюваного у ході вирішення завдань оперативно-розшукової діяльності і оволодіння оперативних працівників кримінальної поліції початковою методикою проведення кримінального аналізу лише позитивно вплине на якість протидії злочинності.

Звісно ж, елементи кримінального аналізу інформації прямо або побічно присутні у всіх сферах оперативно-розшукової діяльності. Тому зміст кримінального аналізу слід розглядати у набагато ширшому аспекті – не тільки як діяльність спеціалізованих суб'єктів у області інформаційно-аналітичного забезпечення оперативних підрозділів кримінальної поліції, але й як органічну оперативно-розшукову функцію, до реалізації якої причетні все діючі оперативні працівники.

Одержано 29.10.2018